

Pregledni rad

Primljeno: 6. III. 2024.

Prihvaćeno: 29. X. 2024.

UDK

355Miskiđ, F.

737Miskiđ, F.

821.112.2(436-89)-05Miskiđ, F.

<https://doi.org/10.33604/sl.18.35.3>

Franjo pl. Miskiđ (1828–1900): habsburški časnik, pjesnik i kolekcionar

Filip Šimunjak

Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb

filip.simunjak@lzmk.hr

Sven Matović

Gimnazija Pula, Pula

matovic.sven@gmail.com

SAŽETAK: U radu se prezentira život i djelovanje Franje pl. Miskiđ (1828–1900), izvan numizmatičkih krugova relativno nepoznatoga časnika habsburške vojske, znamenitog po impresivnoj zbirci novca i medalja koja je rasprodana nakon njegove smrti. Međutim, kao što rad otkriva, Miskiđeva ostavština uključuje značajna postignuća i izvan sfere kolekcionarstva. Dublji uvid u njegovu vojnu karijeru otkriva predanoga časnika habsburške (austrijske) vojske koji je u službu stupio 1848. godine slijedeći očeve stope. Kao mladić, oko 1842. godine, odlazi u Beč, gdje upisuje Inženjerijsku vojnu akademiju (*Technische Militärakademie*). Tijekom posljednje mu, šeste, godine studija u Italiji izbija Prvi rat za ujedinjenje Italije (1848/49), zbog čega je Miskiđ – sa šest drugih kadeta – posebnom odlukom Ministarstva rata prijevremeno imenovan potporučnikom i kao pripadnik tehničko-inženjerijskoga korpusa austrijske vojske upućen na talijansko bojište. Tijekom sljedeće 33 godine napredovao je kroz službu i činove – dosegnuvši 1878. čin pukovnika – te stekao brojne časti, uključujući neposredno prije umirovljenja 1880. i titulu viteza (Ritter) te odlikovanja *Orden der eisernen Krone 3. Classe*. Među njegovim značajnim postignućima bila je i uloga predavača na prestižnoj Inženjerijskoj vojnoj akademiji, istoj ustanovi na kojoj je i sam školovan. U toj ulozi podučavao je buduće časnike iz predmeta matematičke geografije, umijeća mjerenja te umijeća utvrđivanja, ostavljajući trajan utjecaj na akademiju i njezine studente. Miskiđ je bio i strastveni pjesnik, a rad čitatelju prezentira njegovu zbirku poezije *Aus verklungenen Tagen (Iz davnih dana)*, koja pruža jedinstveni uvid u autorove misli i iskustva. Zbirka, danas sačuvana u Austrijskoj nacionalnoj knjižnici u Beču, podijeljena je na šest dijelova, te osim 125 autorskih pjesama – napisanih na njemačkome jeziku – uključuje i 56 prijevoda djela mađarskoga pjesnika Sándora Petőfija. Miskiđeva poezija obiluje autobiografskim elementima, tematizirajući osobne gubitke, lojalnosti i refleksije o životnome putu. Tekstovima pjesama također progovara o lokalnim narodnim običajima i značajnim povijesnim događajima, pokazujući tako interes za poznavanje kultura i tradicija područja u kojima je služio. Poezija, pod utjecajem romantizma, otkriva Miskiđeve filozofske poglede i osjećaj melankolije koji prožima njegove refleksije o vojnoj službi, osobnoj žrtvi i egzistencijalnim temama. Konačno, članak također prezentira i Miskiđevu strast za numizmatikom i kolekcionarstvom. Njegova je zbirka bila visoko cijenjena te je sadržavala predmete (novčiće, medalje i sl.) iz brojnih svjetskih i gotovo svih europskih zemalja. U godini smrti zbirka je procijenjena na 10 000 forinti, a Miskiđ ju je oporučno namjeravao darovati Gradu Zagrebu. Međutim, gradske su vlasti odbile ponudu, navodeći »da kolekcija sadrži pre-

 <https://orcid.org/0000-0002-2939-5136> [Filip Šimunjak]

 <https://ror.org/00vjz3318> [Leksikografski zavod Miroslav Krleža]

više njemačkih novčića«. Razočaran, Miskić je zbirku prodao bečkoj tvrtki Brüder Egger za 4000 forinti, koja ju je već iste 1900. godine rasprodala na aukciji.

Ključne riječi: Franjo Miskić; Franz von Miskich; časništvo; pjesništvo XIX. stoljeća; numizmatika; odlikovanja; Habsburška Monarhija; Austro-Ugarska

1. Uvod

Franjo pl. Miskić, relativno nepoznat časnik habsburške (austrijske) vojske, donedavno je spomen zavrijedio tek kao stvaratelj velike zbirke staroga novca i vojnoga odličja rasprodane neposredno nakon njegove smrti. Međutim, dublji uvid u njegov život otkriva osobu koja je bila mnogo više od strastvenoga numizmatičara i falerista te više od »još jednog« časnika podrijetlom iz Vojne krajine. Riječ je, naime, o osobi koja je uz cjeloživotnu vojnu službu skupila reprezentativnu numizmatičku zbirku s primjercima iz svih dijelova svijeta, predavala na prestižnoj austrijskoj inženjerijskoj akademiji te ostavila zbirku pjesama u kojoj progovara o vlastitome životu, osjećajima i tmurnim stranama vojničkoga života.

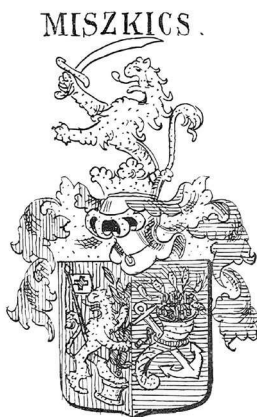
2. Životni put – habsburški časnik

Franjo pl. Miskić (njem. *Franz von Miskich*) rođen je 6. prosinca 1828. godine u Petrinji¹ – tada u sastavu Vojne krajine – kao sin jedinac krajiškoga satnika, najvjerojatnije Baltazara pl. Miskića (njem. *Balthasar von Miskich*), koji se javlja u vojnim popisima prve polovice XIX. st.² Budući da je nosio plemeniti pridjev *von*, vjerojatno je bio potomak Ivana i Nikole Miskića koji su 1794. od tada njemačko-rimskoga, a poslije austrijskog, cara Franje dobili povelju plemstva i vlastiti grb.³

¹ Archiv der Erzdiözese Salzburg, Salzburg-Mülln (Stadtparfarre Muelln.), Sterbebuch (M-13), 1900–1906, str. 28, unos 319.

² *Österreichisches Militär-Almanach* (Beč, 1804, 1805, 1814); *Militärschematismus des österreichischen Kaiserthums* (Beč, 1814–1822); Popisi dostupni na: https://library.hungaricana.hu/en/collection/austrian_state_archives_MilitarAlmanachSchematismus/ (pristupljeno 4. III. 2024); Podatak da je jedinac temelji se na njegovim vlastitim riječima izrečenim u autobiografskoj pjesmi *Der Baum* (Franz von Miskich [M. Fery], *Aus verklungenen Tagen: Gedichte*, Innsbruck: Wagner, 1871., 36–37).

³ Iako raniji radovi I. Mirnika i I. Rangjea prezime kroatiziraju kao *Miškić*, za oblik *Miskić* odlučili smo se iz nekoliko razloga. Ponajprije, kroz cijeli se život u germanofonim izvorima konzistentno navodi *Miskich*, dok oblik *von Miszkich* spominju jedino G. Csergheö i I. Nagyuz, i to tek uz spomen braće Ivana i Nikole Miškića (*Miszkiés*) koji 1794. dobivaju povelju plemstva (Géza Csergheö, Iván Nagy, *Der Adel von Ungarn samt den Nebenländern der St. Stephans-Krone* (Nürnberg: Bauer und Raspe /E. Küster, 1893), 426, T315; Iván Nagy, *Magyarország családai: czimerekkel és nemzékrendi táblákkal*, sv. 7 / Pest: Kiadja Ráth Mór, 1860/, 516). Drugo, u zbirci Hrvatskoga povijesnog muzeja čuvaju se tri prikaza češkoga grada Olomouca koje je – kako otkriva posveta na pozadini jednoga od njih – Franjo poklonio svom rodaku Mihaelu pl. Miskiću (*Meinem lieben Vetter Michael von Miskič!*). Dakle, i sam je *Miskich* (kako se, uostalom, potpisao i na dnu spomenute posvete) svoje prezime slavenizirao u obliku *Miskić*.

Slika 1. Grb obitelji Miskiđ (Miszkics) (Csergheő, Nagy, Der Adel von Ungarn, Nürnberg: Bauer und Raspe /E. Küster/, 1893, T315) / The Miskiđ family coat of arms

Krenuvši oćevim vojnićkim stopama, kao mladić se uputio u Beć, gdje oko 1842. upisuje Inženjerijsku vojnu akademiju (*Technische Militärakademie*).⁴ Tijekom posljednje, šeste, godine studija u habsburškoj Kraljevini Italiji dolazi do revolucionarnih ratnih zbivanja – poznatih kao Prvi rat za ujedinjenje Italije (1848/49) – zbog kojih je Miskiđ, zajedno s još šest polaznika akademije, posebnom odlukom Ministarstva rata prijevremeno imenovan potporučnikom i kao pripadnik tehnićko-inženjerijskoga korpusa austrijske vojske upućen na talijansko bojište.⁵ Dan kada je napustio Beć Miskiđ je oćito smatrao prijelomnim trenutkom života. Naime, u zbirci poezije, koju je kasnije za života objavio, jedna pjesma posebno odudara snažnim autobiografskim elementima. Naslovljena *2. svibnja 1860.*, posvećena je dvanaestoj obljetnici dana kada je *napustio [bećke] sale sive od starosti, kako bi hodoćastio oćekivanim svijetom* i ubrzo završio *razoćaran* kada je *vidio mnoge plemenite i dobre ljude kako padaju*.⁶ Nažalost, osim vlastite refleksije na prve – po svemu sudeći traumatićne – doživljaje rata, nemamo drugih podataka o njegovoj službi na talijanskome bojištu.

Konaćno, ovdašnjji je ogranak obitelji takav oblik nastavio koristiti i kasnije, što potvrđuje i činjenica da su spomenute prikaze Muzeju 1977. poklonile *Ana Miskiđ iz Sarajeva* i *Marija Miskiđ iz Zagreba* (usp. Marijana Schneider, *Gradovi i krajevi na slikama i crtežima od 1800. do 1940.* Zagreb: Povijesni muzej Hrvatske, 1977, 125–126).

⁴ Ne znamo kada toćno odlazi u Beć, no godine 1848. spominje se kao student posljednje šeste godine studija pa moćemo pretpostaviti da je na akademiju došao oko 1842. godine (Heinrich Blasek, Franz Rieger, *Beiträge zur Geschichte der K. u. K. Genie-Waffe*. Beć: Redaction der »Mittheilungen« im K. u. K. Technischen Militär-Comité, 1898), 139). Tu je i autobiografski podatak iz jedne od njegovih pjesma gdje otkriva da je u Mađarskoj proveo 15 godina života (dakle, napušta ju 1842/43).

⁵ Blasek, Rieger, *Beiträge zur Geschichte*, 139.

⁶ Miskich, *Aus verklungenen Tagen*, 39; Svi hrvatski prijevodi izvornih stihova Miskićećvih pjesama prijevod su autora rada.

Međutim, s obzirom na to da se već 1850. javlja u činu natporučnika, sada stacioniran u Osijeku, možemo pretpostaviti da se iskazao tijekom rata, kojim su carske snage, barem nakratko, utišale talijanska revolucionarna previranja.

Ušavši u aktivnu vojnu službu Miskiđ je iduće 33 godine proveo u tehničko-inženjerijskom korpusu austrijske vojske, stacioniran diljem Monarhije (cjeloviti prikaz službe vidi u priloženoj tablici). Već 1853. napredovao je u satnika 2. klase, tri godine kasnije u satnika 1. klase, 1866. u bojnika, 1873. u potpukovnika, a umirovljenje 1880. godine dočekao je u činu pukovnika koji je nosio od 1878. U periodu od 1863. do 1868. predavao je i na prestižnoj Inženjerijskoj vojnoj akademiji – istoj onoj koju je i sam pohađao, no od 1851. premještenoj u Klosterbruck (današnji Loucký klášter u Češkoj), u blizini Znojma.⁷ Od 1863. do 1866. držao je matematičku geografiju i umijeće mjerenja, a posljednje dvije nastavne godine posvetio je predavanjima iz umijeća utvrđivanja.⁸ Odlaskom s akademije preuzima zapovjedne i druge izvršne dužnosti u Splitu, Puli, Innsbrucku i Brnu, a već 1872. stacioniran je kao *Militär-Bau-Direktor* u Pragu, gdje će provesti ostatak aktivne vojne službe. Na koncu je 1880., prije odlaska u mirovinu, imenovan vitezom (*Ritter*) i dobio je odlikovanje *Orden der eisernen Krone 3. Classe*.⁹ Veći dio mirovine provest će u Pragu, odselivši se u Salzburg 1899. gdje već krajem iduće godine – 5. prosinca oko 23 sata, svega sat vremena prije 72. rođendana – umire od duge i teške plućne bolesti. Pokopan je tri dana poslije na općinskom groblju u 15 sati.¹⁰

⁷ Friedrich Gatti, *Geschichte der K. und K. Technischen Militär-Akademie 1717-1869*. Beč: W. Braumüller, 1901, 881; István Deák, *Der k.(u) k. Offizier 1848-1918*. Wien, Köln, Weimar: Böhlau Verlag, 1991, 105; Usred preseljenja, ali i odluke carskih vlasti da se vojno inženjerstvo 1851. godine objedini s vojnim saperima i rudarima, organiziran je novi rod vojske (*Genie-Waffe*) te je shodno tome i akademija u Klosterbrucku za vrijeme Miskiđeva boravka nosila ime *Genie-Akademie* (više o povijesti ovih jedinica, kako prije, tako i nakon ujedinjenja, vidi u: Blasek, Rieger, *Beiträge zur Geschichte*). Budući da se akademija nalazila u manjem mjestu Klosterbrucku pored znatno poznatijega Znojma, često se može pronaći pod nazivom *Genie-Akademie zu Znaim* (Gatti, *Geschichte*, 881; *Militärschematismus des österreichischen Kaiserthums*. Beč 1863, 667). Akademija je u konačnici 1869., neposredno nakon Miskiđeva odlaska (što je možda i bio razlog njegova vraćanja u aktivnu vojnu službu), ponovno prebačena u Beč.

⁸ *Militärschematismus des österreichischen Kaiserthums*. Beč, 1863, 667; Ibid., Beč, 1864, 655; Ibid. Beč, 1865) 658; Ibid. Beč, 1866, 657; Ibid. Beč, 1867, 690; Ibid. Beč, 1868, 719; Gatti, *Geschichte*, 974.

⁹ Prager Abendblatt, br. 71 (Samstag, 27. März 1880), 2.; Godine 1900. u vojnim popisima počinja se voditi i detaljnije evidencije odlikovanja spomenutih osoba, pa tako saznajemo da je Miskiđ od ranije (iako ne znamo od kada) bio nositelj i još nekoliko spomena vrijednih odlikovanja – *Militär-Dienstzeichen für Officiere 3. Classe* te brončanog *Jubiläums-Erinnerungs-Medaille für die bewaffnete Macht (Schematismus für das k. u. k. Heer und für die k. u. k. Kriegs-Marine 1900*. Beč, 1899, 190).

¹⁰ Archiv der Erzdiözese Salzburg, Salzburg-Mülln (Stadtparfarre Muelln.), Sterbebuch (M-13), 1900-1906, str. 28, unos 319; Salzburg Museum, »Partezettel von Franz, Miskich, von, Salzburg, Neutorstrasse 28« (inv. br. BIB PAR 5513); Salzburger Chronik für Stadt und Land, vol. XXXVI (Freitag, 7. December 1900), 4.; Kao što osmrtnica i drugi izvori o smrti otkrivaju, živio je u stanu na adresi Neutorstraße 28.

Tablica 1. Pregled vojne službe¹¹ / Military service record

Godina	Mjesto službe (i dužnost)	Vojni čin
1848/49. ¹²	Talijansko bojište	potporučnik
1850.	Osijek	natporučnik
1851.		
1852.	Prag	natporučnik
1853.	Trst	satnik 2. klase
1854.	Genie-Director u Šibeniku	satnik 2. klase
1855.	Olomouc	satnik 2. klase
1856.	Olomouc	satnik 1. klase
1857.		
1858.		
1859.		
1860/61.	Ne spominje se (umirovljen?) ¹³	
1861/62.		

¹¹ Na temelju habsburških vojnih popisa: *Militärschematismus des österreichischen Kaiserthums* (Beč, 1850–1868); *Kais. Königl. Militär-Schematismus* (Beč, 1869–1889); *Schematismus für das k. u. k. Heer und für die k. u. k. Kriegs-Marine* (Beč, 1890–1901). Zbog pojedinih grešaka, previda ili manjkavosti vojnih popisa mjestimice je konzultirana i ondašnja periodička grada.

¹² Na službenome popisu iz 1848. Miskiće se ne spominje budući da nije bilo očekivano da će prijevremeno ući u aktivnu službu, a ratna zbivanja onemogućila su vlasti da 1849. izdaju novi popis, zbog čega se javlja tek 1850. Ipak, na sreću, javlja se u onovremenom austrijskom vojnom časopisu – *Oesterreichische militärische Zeitschrift*, br. 4 (1848), 88, 104; *Oesterreichische militärische Zeitschrift*, br. 9 (1849), 195, 271, 280.

¹³ U vojnim popisima u periodu između 1860. i 1863. Miskiće se ne spominje. Budući da je popis za 1859. izraden tek u prosincu, a da se na njemu i dalje javlja stacioniran u Olomoucu, vjerojatno nije riječ o izostavljanju s popisa zbog posljedica liječenja od eventualnoga ranjavanja zadobivenoga tijekom novoga rata na talijanskom bojištu. Jedina vijest o njemu iz ovoga perioda dolazi nam iz novina. Naime, 31. ožujka 1860. spominje se u jednom popisu kao recentno umirovljen (*Oesterreichischer Soldatenfreund*, vol. 13, br. 26, Samstag, 31. März 1860), 207 – *Pensionirungen: Franz v. Miskich, Hptm. 1. Kl. des Genie-Stabes* zu Olmütz). Kako se 1863. javlja kao predavač na vojnoj akademiji, mogli bismo stoga oprezno pretpostaviti da je ovaj period proveo izvan aktivne službe, usavršavajući znanja prije predavačke dužnosti.

1863.		
1864.	Predavač na Inženjerijskoj vojnoj akademiji u Klosterbrucku	satnik 1. klase
1865.		
1866.		
1867.	Predavač na Inženjerijskoj vojnoj akademiji u Klosterbrucku ¹⁴	bojnik ¹⁵
1868.		
1869/70.	<i>Genie-Director</i> u Splitu (do travnja 1869.), zatim u Puli ¹⁶	bojnik
1871.	<i>Commandirt</i> u Innsbrucku ¹⁷	bojnik
1872.	<i>Mil.-Bau-Dir.</i> u Brnu	bojnik
1873.		
1874.	<i>Mil.-Bau-Dir.</i> u Pragu	potpukovnik (od 1. V. 1873)
1875.		
1876.		
1877.		
1878.		
1879.	<i>Mil.-Bau-Dir.</i> u Pragu	pukovnik (od 18. IX. 1878); umirovljen 30. III. 1880. ¹⁸
1880.		
1881–1898.	Prag	pukovnik u miru
1899–1900.	Salzburg	pukovnik u miru

¹⁴ Predavač na Inženjerijskoj vojnoj akademiji u Klosterbrucku prestaje biti u jesen 1868., kada je prebačen na dužnost *Genie-Director* u Splitu (*Osterreichische militärische Zeitschrift*, br. 4 /1868/, 135).

¹⁵ U habsburškome vojnom popisu navodi se da u čin bojnika promaknut 27. siječnja 1867., međutim uvidom u ondašnju periodiku saznajemo da je promaknuće dobio već u srpnju 1866. godine (*Wiener Zeitung*, br. 179, Samstag 21. Juli 1866, 204).

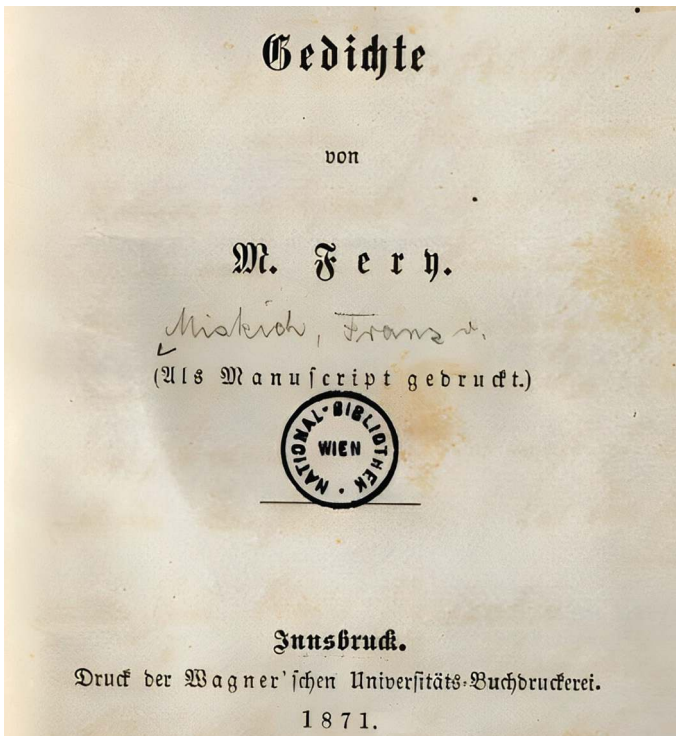
¹⁶ *Osterreichische militärische Zeitschrift*, br. 4 (1868), 135; *Der Kamerad: österreichisch-ungarische Wehr-Zeitung*, vol. 8, br. 116, Dienstag, 27. April 1869, 10.

¹⁷ Do studenog 1871. kada je prebačen na dužnost *Mil.-Bau-Dir.* u Brnu (*Neues Fremden-Blatt*, br. 330, Dienstag, 28. November 1871, 21).

¹⁸ Svečani oproštaj povodom umirovljena Franje Miskiće, kao i predstavljanje njegova nasljednika, održao se 30. ožujka 1880. u zgradi zapovjedništva u Pragu, *Prager Tagblatt*, vol. 4, br. 90 (Mittwoch,

3. Miskić kao pjesnik

Tijekom 1871. Miskić je dovršio rad na dugo pripremanoj zbirci poezije u kojoj na njemačkome jeziku, uz tek poneki latinski i mađarski stih, progovara o vlastitim doživljajima i životnim iskustvima. Zbirku *Aus verklungenen Tagen (Iz davnih dana)* objavljuje pod pseudonimom M. Fery, a ne pravim imenom. Sinonim su razriješili još ondašnji bibliotekari na temelju njima dostupnih (a nama danas nepoznatih) izvora podataka. Tako je olovkom na prvu stranicu knjige uz pseudonim nadopisano *Miskich, Franz v.*¹⁹ No, kako ne bismo stali samo na rukom pisanoj bilješci najbolje da navedemo još dva argumenta koja potvrđuju kako je autor iza pseudonima *M. Fery* neosporno upravo Franjo Miskić.

Slika 2. Rukom ispisano razrješenje pseudonima 'M. Fery' na naslovnoj stranici primjerka zbirke 'Aus verklungenen Tagen: Gedichte' koji se čuva u arhivu Austrijske nacionalne knjižnice (Österreichische Nationalbibliothek; signatura: 725085-A) / Handwritten unmasking of the pseudonym 'M. Fery' on the title page of a copy of the *Aus verklungenen Tagen: Gedichte* collection, kept in the archives of the Austrian National Library

31. März 1880), 5; *Prager Abendblatt*, br. 71 (Samstag, 27. März 1880), 2; *Die Vedette*, vol. 12, br. 26 (Mittwoch, 31. März 1880), 206.

¹⁹ Miskich, *Aus verklungenen Tagen*, I.

Prvi je argument kronološko-geografske osnove. Naime, zbirka je izdana 1871. u Innsbrucku, a upravo se ondje i te godine Miskiđ javlja kao zapovjednik (*Commandirt*), pa je ođito po završetku zbirke pronašao lokalnoga izdavaća. No, drugi je argument važniji i ćvršći. Naime, jedna od već ranije spomenutih pjesama iznimno je autobiografskoga karaktera i otkriva da se autoru 2. svibnja 1860 (pjesma i naslovljena 2. *Mai 1860*) napunilo dvanaest godina otkako je napustio *sale sive od starosti* uz koje, u fusnoti, stoji pojašnjenje da je rijeć o *obrazovnoj ustanovi u Beću*. Iz drugih nam je izvora poznato da je Miskiđ pohađao Inženjerijsku vojnu akademiju, koja se do 1851. nalazila u Beću, te isto tako znamo da je, zajedno s još nekolicinom polaznika završne godine 2. svibnja 1848 (dakle toćno dvanaest godina prije) prijevremeno unovaćen i u ćinu potporučnika poslan na talijansko bojište.

Na zbirci *Aus verklungenen Tagen* radio je najmanje dvanaest godina,²⁰ a sastoji se od 125 autorskih pjesama i 56 prijevoda pjesama mađarskoga pjesnika Sándora Petöfija. Sama zbirka podijeljena je u šest dijelova: *Blätter der Erinnerung* (*Listovi sjećanja*, 15 pjesama), *Klänge des Herzens* (*Zvuci srca*, 14 pjesama), *Gestalten* (*Oblici*, 18 pjesama), *Sonette* (*Soneti*, 21 sonet), *Vermischte Gedichte* (*Mješovite pjesme*, 57 pjesama) i *Uebersetzungen* (*Prijevod*, 56 prijevod). Jedan primjerak zbirke danas se ćuva u Austrijskoj nacionalnoj knjižnici u Beću.

Svojim stilom, tematikom i izborom motiva Miskiđ se nedvojbeno ubraja među pjesnike kasnoga romantizma – iako se sâm nikad nije poistovjećivao s pokretom niti pjesme objavljivao tijekom njegova vrhunca – te uspješno emulira svoje uzore, manire i pjesnićke konvencije toga doba. U pjesmi *Die Archetype der Aristokratie* (*Arhetipi aristokracije*) navodi da piše za aristokrate duhom, tj. za siromašne i obićan puk, a pjesme obiluju autobiografskim elementima. Piše vezanim stihom, a rima je najćešće unakrsna i parna (uz pokoji slobodni stih) te obgrljena rima u sonetima. Lirika odiše melankolijom i nostalgijom, a najćešće su teme smrt i kontemplacija smrti, kršćanstvo i religijska tematika, opreka između nevinosti djetinjstva i vojne službe, glazba i priroda, uz pokoju pjesmu domoljubne tematike. Jezik poezije i izbor pjesnićkih motiva svjedoće o klasićnoj izobrazbi. Vrstan je poznavatelj rimske, grćke, nordijske i kršćanske mitologije, svjetske književnosti (prije svega njemaćke i mađarske), astronomije, a u više pjesama dokazuje i svoje poznavanje glazbe i glazbene teorije. Koristi izrazito uzvišen i ućen jezik uz sveprisutnu jezićnu kreativnost, što ponegdje rezultira iznimno složenim sintagmama koje zbog brojnih inverzija, novotvorenica i neintuitivnog korištenja određenih leksema zahtijeva pažljivo i ope-

²⁰ Uz pjesmu *Prolog* stoji napomena kako je *gesprochen in einem Concerte zum Besten verwundeter österreichischer Krieger, August 1859*, što je ćini najranijom datiranom pjesmom zbirke (Miskich, *Aus verklungenen Tagen*, 241). Međutim, Miskiđ je ođito pisao znatno dulje, iako ne znamo koliko. U zbircu je uvrštena i nedatirana pjesma *Sturm und Ruhe*, uz koju stoji napomena da je rijeć o pjesnićkom prvijencu (ibid. 122–123).

tovano iščitavanje. Nalik na tradiciju Lukrecija, njegovo djelo *De rerum natura* i tadašnju pjesničku modu među njemačkim pjesnicima, Miskiđ koristi stilska sredstva i vezani stih kako bi opisao zbivanja u prirodi – bilo kretanje zvijezda, nastanak oluja ili ljudsku dušu na atomskoj razini. U pjesmi *Mein Glaubensbekenntniß* (*Moja izjava vjere*) piše *Im Körper der Dinge / Vergeht kein Lebensatom* (*U materijalnoj smrti stvari / Ne raspada se ni jedan životni atom*).

Posebno je zanimljiv njegov odnos prema Bogu i religiji. Naime, u zbirci miješa slike Isusa Krista i starozavjetnih mjesta, likova i događaja, dok istovremeno opisuje svoje panteističko viđenje Boga, najvjerojatnije inspirirano Spinozom i atomistima (ponajprije Lukrecijem). U već spomenutoj pjesmi anakreontske tematike *Mein Glaubensbekenntniß* Miskiđ eksplicitno poistovjećuje Boga s prirodom: *Wer wohl als Schöpfer trage / Das Geisterdiadem? - // Natur, du Ewiggroße, / Ich beuge vor dir das Knie: / Du birgst in deinem Schooße / Die Sphären-Poesie!* (*Tko kao stvoritelj nosi / duhovnu dijademu? // Prirodo, ti beskrajna veličino, / Pred tobom klečim: / U svome krilu čuvaš / poeziju sfera!*). Ta vječnost utjelovljuje još jedan bitan koncept romantizma – neograničenost. Ideju je sažeto objasnio Viktor Žmegač, konstatirajući da je »neograničenost (*Unendlichkeit*)... jedan od omiljenih izraza za osjećajnu ekspanziju koja ne poznaje iskustvenih prepreka«. ²¹ Slični se motivi javljaju i u pjesmama *Verschiedene Loose* (*Razne sudbine*) i *Mater dolorosa* u kojima je mjesec hostija, ptice su zbor, a priroda je ujedno i crkva i svećenik.

Miskiđ poetiku gradi na svojim uzorima i dobro je upoznat s njemačkim kanonom romantičarske poezije i perioda *Sturm und Drang*. Čitatelji upoznati s Goetheovim djelima odmah će uočiti intertekstualnost u analiziranim pjesmama. Primjerice, u prvoj pjesmi prvoga djela *Blätter der Erinnerung* pod imenom *Gleiche Augen* (*Iste oči*), Miskiđ piše: *Eine Seele in zwei Hüllen!* (*Jedna duša u dvama tijelima!*). Riječ je, dakako, o inverziji i aluziji na poznatu Goetheovu dihotomiju *Zwei Seelen wohnen, ah, in meiner Brust!* / *Die eine will sich von der andern trennen* (*Dvije duše imam u grudima!* / *Jedna se od druge rastat želi*). ²² Nadalje, u pjesmi koju je čitao na proslavi i posvetio ranjenim vojnicima pod naslovom *Prolog* poprište bitke opisuje kao *Wo still die Myrthe, hoch der Lorbeer steht* (*Gdje tiho mirta, visoko lovor stoji*), tj. upravo stihovima Goetheove pjesme *Mignon* (*Kennst du das Land, wo die Zitronen blühen*) (*Mignon / Za zemlju znaš li, gdje ti limun cvate!*). ²³

²¹ Viktor Žmegač, Zdenko Škreb, Ljerka Sekulić, *Povijest njemačke književnosti*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, 2003, 140.

²² Johann Wolfgang Goethe, *Faust*, prev. Tito Strozzi. Zagreb: Globus media, 2004, 49.

²³ Mira Gavrin, »Goetheova pjesma 'Mignon' u hrvatskim prepjevima i prijevodima«, *Filologija*, 1(1957): 162, posebno fusnota br. 46.

Jedan od velikih uzora u Miskićeve stvaralaštvu nesumnjivo je austrijski pjesnik i suvremenik Nikolaus Lenau (1802–1850),²⁴ poznat po melankoličnoj lirici i elegijama. Njemu posvećuje zaseban sonet *Nachruf an Lenau* (Pogrebni govor za Lenaua), a hvali ga i u pjesmi *Frühlingsnacht* (Proljetna noć), u kojoj nabraja svoje književne uzore, spominjući među ostalim i Petrarcom te Boccacciam. Miskiće u svojoj poeziji melankoliju gradi na motivima prolaznosti vremena, opreke mladosti i starosti, žaljenja za minulim vremenima, sumnje u vlastite odabire i poetsko djelovanje (ponajprije za napuštanjem roditelja koji su preminuli tijekom njegove vojne službe) te usamljenosti duše. Ti motivi i *Weltschmerz* karakterna su obilježja Lenauove poezije.

Osim umjetničke vrijednosti, Miskićeve poezija, posebice pjesme prvih dviju skupina, obiluje autobiografskim detaljima i pruža uvid u njegovo viđenje osobnih i svjetovnih zbivanja. Budući da drugi izvori niti dnevnicima nisu preživjeli, ova je zbirke pjesama ujedno i jedini izvor detalja tako intimne prirode. U njima pripovijeda o smrti prijatelja Karla, odlasku iz očeve kuće, pronalasku grobova roditelja po povratku iz službe, svojim ljubavima, bolesti očiju i živaca te mnogim drugim temama. Pjesme u zbirci nisu poredane kronološki, ali sadržajno pokrivaju bitne događaje iz pjesnikova života. Autor u više pjesama progovara o svojem djetinjstvu u Mađarskoj i tragu koje je ono na njega ostavilo – primjerice *Drei Abschiedsstunden* (Tri sata za oproštaj), *Thränen* (Suze) i *Ein Ungardichter* (Mađarski pjesnik). U potonjoj Mađarsku opisuje kao zemlju melankolije i tvrdi da je to na njemu ostavilo trag – *Auch ich empfang, noch auf der Kindheit Pfade, / In Ungarns Gau'n der Schwermuth ersten Gruß; / Sie blieb mir treu, auch seit ich, ein Nomade, / Als Mann durch Oest'reichs Lande wandern muß* (I ja primih, još na stazama djetinjstva, / U mađarskim predjelima melankolije prvi pozdrav; / Ostala mi je vjerna i kad sam se, nomad, / kao muškarac skitao zemljom austrijskom). Isti motiv pobliže verbalizira u pjesmi *Thränen*: *Jauchzend in den Blüthenhainen / Trieb ich froh ein Kinderspiel, / Als mich Wehmuth tief befiel, / Daß ich mußte weinen, weinen; (Veseleći se u cvjetnim gajevima / Igrao sam dječju igru / Kad tako me melankolija spopala / Da morao sam plakati, plakati;)*. Saznajemo, isto tako, da je u Mađarskoj proveo barem petnaest godina: *Im Ungarnland, an einem Sommertage, / Als fünfzehnmal mich kaum der Lenz geküßt, (U Mađarskoj, jednog ljetnog dana, / kad tek petnaesti me put proljeće poljubi,)*.

Najveći broj pjesama posvetio je roditeljima. U pjesmi *Ein Meeresabend* (Morska večer) opisuje dva groba uz obalu u kojima mu roditelji počivaju. Kako sam navodi, nikad se od njih nije oprostio – *Nun sind der Eltern Gräber / Verfallen, nicht blumengesetzt: / Der ferne Sohn hat niemals / Mit Thränen sie benetzt (Sad su grobovi roditelja / zapušteni, ne krasi ih cvijeće: / Daleki ih sin nikada / Nije nakvasio suzama)*.

²⁴ Günter Häntzschel, »Lenau, Nikolaus«, u *Neue Deutsche Biographie*, sv. 14, ur. Hans Körner et al. Berlin: Duncker & Humblot, 1985, 195–198.

Roditelji se u pjesmama uglavnom javljaju kao grobovi, uvojak kose u medaljonu ili križ koji lirski subjekt nosi oko vrata. Oni su poveznica s djetinjstvom i dobom nevinosti. Druga poveznica s djetinjstvom njegov je bliski prijatelj Karl von R. Njemu posvećuje treću pjesmu *Blätter der Erinnerung* nazvanu *Den Manen meines Jugendfreundes C. v. R. (Duhovima mog prijatelja iz djetinjstva C. v. R.)*, a ispod naslova – koji i sam upućuje na mističnost – navodi da je Karl poginuo 9. kolovoza 1849. u bitci kod Temišvara. Miskić odaje počast prijatelju i sjećanje na njega uranja u patos rimske mitologije i Ilijade te Karla naziva polubogom koji umirući odlazi među bogove. Kraj pjesme za autora je neobično pesimističan i unatoč kršćanskom vjerovanju u kojemu inače pronalazi utjehu, demoraliziran. Palom prijatelju opreka je živi pjesnik koji u zadnja dva stiha opisuje svoje stanje i budućnost: *Und ich wandle hier noch bang / Muß – nur glauben, kann – nur hoffen (A ja još tumaram ovuda pun strepnje / Moram – samo vjerovati, mogu – tek se nadati)*. Prema kontekstima u kojima se pojavljuju i emocijama koje evociraju, čini se da lirski subjekt predstavlja svojevrsnu sadašnjost, a roditelji i prijatelj minula vremena i nesigurnu budućnost. U pjesmi *Zukunftsbanden (Strah od budućnosti)* Miskić paralelno spominje svoje roditelje – pokopane *u crkvenom vrtu na dalekome Jugu* – i prijatelja te otkriva njegovo počivalište: *Und auf Ungarns sanddurchvogter Haide / Deckt ein halbversunk'ner Grabeshügel / Mir den Freund; (Na mađarskoj pjeskovitoj vrištini / napol' utonuli grobni humak pokriva / mi prijatelja;)*.

Pjesma *Drei Abschiedsstunden (Tri sata za oproštaj)* najbogatija je autobiografskim elementima. U njoj, u kružnoj kompoziciji, Miskić spominje tri neimenovane žene u koje je bio zaljubljen. Prvu djevojku, tada još mladenačku ljubav, Miskić napušta u dobi od petnaest godina kad odlazi iz Mađarske. Ona mu za oproštaj poklanja ružu, koja ga podsjeća na sretne dane djetinjstva, a taj se motiv provlači i kroz mnoge kasnije pjesme. Navodi da počinje piti, mnogo luta i vodi nesiguran i besciljan život. Od utjecaja alkohola spašava ga druga žena, zbog koje počinje voditi drugačiji život. Međutim ta žena, inače plesačica, napušta ga radi umjetnosti i ostvarivanja vlastitih ciljeva te, u slučaju neostvarenja, obećava povratak, do kojega ipak ne dolazi. Miskić potom upoznaje treću ženu s kojom želi zasnovati obitelj, no tomu se ispriječila njezina skora i preuranjena smrt od navedene bolesti. Istu tematiku u romantičkoj maniri obrađuje i u pjesmama *Resurgam!* i *Entsagung (Odricanje)*. U konačnici ovaj senzibilan pjesnik nije imao potomaka, a čini se da se nikada nije niti ženio. Egzistencijalistička i pesimistična pjesma *Der Baum (Drvo)* navodi da je sin jedinac i posljednji svoje loze (*der letzte von dem Stamme*) te da čezne za grobom.

Posljednja tematika koja je najprisutnija u zbirci poezije jest nacionalni identitet i domoljublje. U više pjesama Miskić navodi svoje odrastanje u Mađarskoj i selidbu u Austriju, kao i period nakon napuštanja rodnoga kraja. Autor piše domoljubne pjesme o Mađarskoj, ali na njemačkom jeziku, zamućujući granice između jezika i nacije, te uklapajući jezik u složen nacionalni identitet. U pjesmama poput *Er-*

mannung (Ohrabrenje), *Ein Ungardichter* (Mađarski pjesnik) i *An mein Vaterland* (Mojoj domovini) sebe opisuje kao putnika i nomada. Potonja je pjesma posebno kriptično napisana – iako ne imenuje svoju domovinu, Miskić nabraja svoje asocijacije na nju. To su, prije svega, roditelji i prijatelj (Karl von R.), a domovinu uspoređuje s morem i sebe s lutajućim mornarom. Svoj osjećaj pripadnosti Mađarskoj dodatno opisuje u *Ein Ungardichter*, u kojoj je poljupcem anđela Mađarskoj gotovo deterministički usađena melankolija, što se zrcali u ondašnjem narodu i narodnim poslovicama: *Sirva vigad a magyar* (Mađar se plaćući raduje). Tvrdi da ga poznanici nazivaju: *Ein Ungardichter, der mit deutschen Lauten, / Die flüchtigen Gedanken festgebant* (Mađarski pjesnik koji njemačkim glasovima / lovi prolazne misli). U pjesmama Miskić koristi mađarske riječi (npr. u *Sommernmittag* (Ljetno podne) riječ *csikós*, a njegovi prijevodi Petőfijevih pjesama obiluju njima) te opisuje mađarske običaje. Tako, primjerice, u *Begrüßung* (Pozdrav) donosi opis mađarskih pogrebnih običaja, a u *Der Baum* (Drvo) govori o običaju sađenja drveta na dan rođenja sina. Zanimljivo je da u pjesmi *Der Leichenschmaus* (Karmine) ironično i kritički, uz osjećaj gađenja, opisuje slavenski običaj.

Ipak, Miskić piše i domoljubne pjesme o Austriji. U pjesmi *Dalmatinisches Sommernachtsbild* (Dalmatinski prizor ljetne noći) daje povijesni pregled bitaka i osvajanja Dalmacije. Poklicima, stihovima domoljubnih pjesama i himni svjedoči prisutnosti Mlečana, Osmanlija, Francuza i Habsburgovaca: *San Marco viva! – Allah il allah! / Partant pour la Syrie! – und Gott erhalte*. Podrugljivim tonom opisuje neuspjele pokušaje osvajanja Dalmacije i izbljedjelu slavu Francuske: *Venedig fiel; der Islam liegt im Sterben; / Zum Diplomaten wurd der fränk'sche Held* (Venecija je pala; Islam unire; / Franački²⁵ je junak postao diplomatom). Uzvišenim tonom i simbolikom, a i heraldikom, navodi da Dalmacija pripada Austriji: *Gleich Nebelbildern, mir vorüberzogen / Die Kämpfe, die Jahrhunderte gewährt / Um dieses Land, bis es von Schicksalswogen / Dem Doppeladler Oest'reichs ward bescheert!* (Nalik maglenim slikama prolazile su / Bitke što stoljećima su se vodile / Za ovu zemlju, sve dok je valovi sudbine / ne pokloniše Austrijskom dvoglavom orlu!). Pjesma završava slikom zastave s dvoglavim orlom koja se vijori nad uništenim simbolima drugih vojski.

Konačno, sve navedeno otvara i zanimljivo pitanje – što je i tko je Miskićeva »domovina«? Pjesmama je uspoređuje s morem, a posebno tematizira, kao što smo vidjeli, dalmatinsku obalu i regiju. U biografskih podacima što ih otkriva saznajemo da su mu roditelji pokopani kraj mora, a najbolji prijatelj u Mađarskoj. Iako bismo »morem« mogli smatrati i veliko mađarsko Blatno jezero, logičnije se ipak čini da pisac misli na Jadran. Takav zaključak dodatno potkrepljuje spoznaja da je svoju

²⁵ Miskić govoreći o *Francima* dakako misli na Francuze, tj. u kontekstu spomenute pjesme i ranijeg niza Venecija–Osmansko Carstvo–Francuska–Austrija referira period tzv. Ilirskih provincija kada su se habsburški posjedi u Dalmaciji i Hrvatskoj južno od Save privremeno našli pod francuskom upravom između 1809. i 1813. godine.

bogatu numizmatiku kolekciju htio oporuĉno ostaviti gradu Zagrebu kao glavnom gradu rodnog mu kraljevstva. No, dok ne znamo je li govorio hrvatskim jezikom, pjesmama i prijevodima otkriva da je svakako poznao maĉarski jezik te da je Maĉarsku vidio kao svoju domovinu. Je li govoreći o »Maĉarskoj« na umu imao isključivo 'užu' Maĉarsku, ili pak »Maĉarsku« kao personalizaciju Zemalja Krune Sv. Stjepana, naŹalost ne moŹemo znati. Tu su, konaĉno, i osjeĉaji pripadnosti ili barem lojalnosti austrijskoj carskoj kući, koju posebno slavi zbog njezine uloge u oslobaĉanju Dalmacije od Venecije, Osmanlija i Francuza, te ĉinjenica da je primarno vojno djelovao, ali i umjetniĉki stvarao na njemaĉkom jeziku. Mogli bismo stoga, oprezno, zakljuĉiti da Miskiċ pokazuje slojevito i za vojnika u habsburškoj sluŹbi tipično poimanje domovine i nacije, kao svojevrsan mozaik razliĉitih osjeĉaja pripadnosti temeljenih na podrijetlu, jeziku i lojalnosti.²⁶

Slika 3. Jedan od prikaza tvrĉave ĉeskoga grada Olomouca, danas ĉuvanih u Hrvatskom povijesnom muzeju, koje je Franjo pl. Miskiċ poklonio svom rodaku Mihaelu. ĉasnik u prvom planu vjerojatno je upravo Miskiċ, koji je izmeĉu 1855. i 1860. sluŹio u spomenutoj tvrĉavi kao satnik. Restaurirana verzija, izradio F. Šimunjak (lijevo). Original iz arhiva Hrvatskoga povijesnog muzeja; HPM-PMH-26049 (desno)²⁷ / An illustration of the fortress of the Czech city of Olomouc, originally given by Franjo von Miskiċ to his cousin Mihael as a gift and presently kept at the Croatian History Museum. The officer in the foreground is likely Miskiċ himself, who served in the fortress as captain from 1855 to 1860.

²⁶ Usp. Teodora Shek Brnardiĉ, »The Upbringing of Competent and Patriotic Officers: Military Education at the Theresian Military Academy in Wiener Neustadt (1752-1805)«, *Povijesni prilozi* 36/53 (2017): 109–132; Michał Baczkowski, »ToŹsamość naroduwa Źolnierzy armii austro-węgierskiej«, *Prace Historyczne*, 144/2 (2017): 357–370.

²⁷ Rijeĉ je o tri saĉuvana prikaza Olomouca – dva datirana u 1889., a jedan u 1900. godinu – s posvetom *Prag, Franz von Miskich Oberst des Ruhestandes* (tj. *Prag, Franjo pl. Miskiċ, pukovnik u mirovini*). Kao Źto otkriva posveta na poledini jednog od njih, djela je Miskiċ poklonio svom rodaku Mihaelu, a zatim su – pod nepoznatim okolnostima – završila u rukama Ane Miskiĉ iz Sarajeva i Marije Miskiĉ iz Zagreba koje su ih 1977. darovale Hrvatskom povijesnom muzeju, gdje se i danas ĉuvaju. PriloŹena slika, iz srpnja 1889. godine, prikazuje *pred vratima vojnika, u prvom planu na cesti ĉasnika*, uz popratni natpis na okviru *LAGERFORT IV OLMUTZ 1855, 1856, 1857, 1858* (usp. Schneider, *Gradovi i krajevi na slikama i crteŹima*, 125–126). Budući da znamo da je Miskiċ izmeĉu 1855. i 1860. sluŹio kao satnik u spomenutoj utvrĉi, smatramo da je upravo on osoba u prvome planu.

4. Strastveni kolekcionar

Konačno, treći sloj biografije otkriva strastvenoga numizmatičara i falerista, kolekcionara vrijednih novčića, medalja i odlikovanja čija je zbirka u trenutku smrti brojila više od 1100 dragocjenih predmeta. Upravo je ova zbirka zaslužna za njegov, doduše rijedak, ali ipak vrijedan, spomen kod ranijih autora.²⁸ U godini njegove smrti, u trenutku sastavljanja oporuke, bila je procijenjena na čak 10 000 forinti. Uz nju se veže i zanimljiva priča, koju je prenio zagrebački *Agramer Zeitung*, ali i mnoge austrijske i češke novine: *Pukovnik Miskiđ bio je strastveni numizmatičar koji je za života sakupio kolekciju vrijednu 10 000 forinti. Budući da nije imao nasljednika kolekciju je oporučno želio donirati svom rodnom Zagrebu*²⁹ [*Vaterstadt Agram*]. *Međutim, zagrebačka gradska skupština* [*Stadtvertretung von Agram*] *odbila je njegov poklon, navodeći da kolekcija sadrži previše njemačkih novčića. Razljuđen ovim odgovorom pukovnik je odlučio prodati svoju kolekciju za 4000 forinti i imenovati kućepazitelja jedinim nasljednikom svojih dobara.*³⁰

U zapisnicima zagrebačkoga zastupništva, kao i pregledanoj relevantnoj građi Državnoga arhiva u Zagrebu, nema niti traga da je ovaj predmet došao na dnevni red.³¹ Izgledna je mogućnost, naime, da je Miskiđev prijedlog završio na stolu nekog od mnogobrojnih gradskih odbora te da je odbijen uz u novinama dano obrazloženje bez da se ikada i našao pred gradskim zastupnicima. Moguće je, isto tako, da je prijedlog upućen više neformalno te da je kao takav neformalno i odbijen. Iako, stoga, ne možemo dokumentima potvrditi spomenute novinske navode, nemamo ni razloga sumnjati u njihovu točnost. Budući da je tako Zagreb – nažalost – odbio preuzeti zbirku, ona je ubrzo došla u posjed bečke tvrtke Brüder Egger, koja ju je već iste 1900. godine popisala i u katalogu oglasila na prodaju.³² Kao što i podulji naslov kataloga

²⁸ Ivan Rangjeo, »Stariji hrvatski numizmatičari«, *Numizmatika – Vjesnik Numizmatičkog društva u Zagrebu* 5 (1953): 78–79; Ivan Mirnik, »Das Münzsammeln der kroatischen Aristokratie/ A horvát arisztokrácia éremgyűjtése«, *Numizmatikai Közlöny*, 98–99 (1999–2000): 25.

²⁹ Budući da znamo da je rođen u Petrinji, vjerojatno je kolekciju htio donirati Zagrebu kao najvećem gradu i prijestolnici rodnoga mu Hrvatsko-Slavonskog Kraljevstva.

³⁰ *Neues Wiener Tagblatt*, vol. 34, br. 340 (Mittwoch, 12. December 1900), 33; *Illustriertes Wiener Extrablatt*, vol. 29, br. 340 (Mittwoch, 12. December 1900), 22; *Agramer Zeitung*, vol. 75, br. 286 (Freitag, 14. December 1900), 6; *Innsbrucker Nachrichten*, br. 286 (Freitag, 14. December 1900), 9; *Leitmeritzer Zeitung*, vol. 30, br. 99 (Mittwoch, 19. December 1900), 1932; *Znaimer Tagblatt*, vol. IV, br. 287 (Dienstag, 18. December 1900), 3.

³¹ Pregledani su i *Stenografski zapisnici Sabora kralj. Hrvatske, Slavonije i Dalmacije*, kako bi se eliminirala mogućnost novinske greške u prenošenju vijesti, no – nažalost – spomenutom predmetu ni ovdje nema traga.

³² *Brüder Egger Auctions-Catalog: Sammlung des †Herrn k. u. k. Oberst Franz v. Miskich; aus Privatbesitz* (Beč, 1901), 8–44; Cjeloviti digitalizirani katalog dostupan je i online: https://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/egger1901_05_13 (pristupljeno 2. III. 2024).

otkriva javna dražba održala se 13. svibnja (*i narednih dana*) 1901. godine. Brüder Egger bila je prestižna bečka tvrtka od koje su kupovali mnogi istaknuti privatni kolekcionari, ali i velike muzejske i dokumentacije institucije (primjerice, nešto kasnije, i *British Museum*).³³ Miskićeva zbirka tako je vjerojatno završila raspršena u sve dijelove Europe, ako ne i svijeta, što na neki način poetično okrunjuje kolekciju koju je krasila upravo činjenica da je imala predmete sa svih svjetskih kontinenata.

Zbirka se sastojala od srednjovjekovnih i ranonovovjekovnih novčića, odlikovanja i medalja. Iako pretežito europske provenijencije, našli su se u njoj i mnogobrojni neeuropski predmeti, poglavito novčići, iz Kine, Japana, Indokine, Tunisa, Haitija, SAD-a, Meksika, Abisinije (Etiopije), Eritreje, Konga, Liberije, Argentine, Brazila, Kolumbije, Perua, Venezuele, Nove Gvineje i dr. Europska kolekcija jednako je impresivna te se u njoj javljaju sve veće i mnogobrojne manje države. Od kratkoživuće Rimske Republike (1848/49) i niza manjih starih i novih plemićkih kuća, preko Engleske, Švedske i Rusije, pa sve do impresivnih francuskih, austrijskih i ugarskih zbirki. Posebno se ističu velike kolekcije austrijskih novčića, mletačka kolekcija novčića u kojoj su zastupljeni gotovo svi duždevi od Pietra Grandeniga (1289–1311) do propasti republike 1797. te kolekcija s oko stotinu francuskih medalja i drugih odlikovanja iz vremena cara Napoleona.³⁴

Još je Ivan Rangjeo istaknuo da se u zbirci može pronaći i nekoliko hrvatskih talira, medaljica generala Josipa Filipovića, kotorski foliri te kotorski i zadarski opasni francuski novac.³⁵ Unutar ugarske zbirke javljaju se mnogi ugarski i ugarsko-hrvatski vladari, počevši od Stjepana I., preko Karla Roberta, Sigismunda Luksemburškog, Matije Korvina i Ivana Zapolje, sve do Ferdinanda I. i drugih nasljednika iz vladarske kuće Habsburg.³⁶ Našle su se tu i dvije zagrebačke medalje – jedna iz 1864. u povodu održavanja Prve dalmatinsko-hrvatsko-slavonske gospodarske izložbe (predmet 1100),³⁷ a druga iz 1874. u povodu svečanoga osnutka suvremenog Sveučilišta u Zagrebu (predmet 1101)³⁸ – kao i nekoliko dubrovačkih novčića (predmet 1131–1134), uključujući rijedak stari vižlin iz 1747. godine.³⁹

³³ *British Museum*, »Brüder Egger«. <https://www.britishmuseum.org/collection/term/BIOGI75386> (pristupljeno 3. III. 2024).

³⁴ *Brüder Egger Auctions-Catalog*, 8–44; Rangjeo, »Stariji hrvatski numizmatičari«, 78–79.

³⁵ Rangjeo, »Stariji hrvatski numizmatičari«, 78–79.

³⁶ *Brüder Egger Auctions-Catalog*, 12–14.

³⁷ Muzej za umjetnost i obrt, »MUO-011796: Na uspomenu izložbe: medalja«. <https://repozitorij.muo.hr/?pr=i&id=42532> (pristupljeno 3. III. 2024).

³⁸ Ivan Mirnik, »Insignije Sveučilišta u Zagrebu«, *Zagreb moj grad*, 5/33 (2011): 8–11.

³⁹ *Brüder Egger Auctions-Catalog*, 38; Vidi nekoliko varijacija dubrovačkog vižlina iz navedene godine u: Marko Šarinić, »Jedan rijetki stari vižlin iz 1747. godine«, *Numizmatičke vijesti*, 52/62 (2010): 81–83.

Od za naš prostor i povijest bitnih predmeta vrijedi istaknuti još i nekoliko koje vežemo uz bana Jelačića. Tako u kolekciji možemo pronaći i domaću Jelačićevu spomenicu iz 1848/49. – poznatu i pod nazivom Jelačićev forint ili gulden⁴⁰ – s banovim profilom na aversu, a polumjesecom i zvijezdom na reversu (predmet 1274),⁴¹ te spomenicu-medalju praškoga medaljara Wenzela Seidena iz 1849., prema nekim ocjenama *među najljepšim medaljama bana Jelačića*, revers koje, uz lik božice Slave, krasi i poznati citat *ŠTO BOG DADE I SREĆA JUNAČKA* (predmet 1275).⁴²

5. Zaključak

Podrijetlom i mjestom rođenja bio je Franjo pl. Miskić predodređen za vojničku službu koju je – kao što smo pokazali – obavljao više od 30 godina. Uputivši se 1848. godine na bojište, nakon revolucijom u Italiji potaknutoga prijevremenog završetka studija Inženjerijske vojne akademije, vjerojatno nije niti slutio da će se u *sale sive od starosti* vratiti svega petnaest godina poslije u ulozi predavača. Službom u habsburškoj vojsci stekao je niz odlikovanja i priznanja, proputovao i služio u mnogim gradovima, a mirovinu 1880. godine dočeka u činu pukovnika. Za života skupio je reprezentativnu zbirku od više od 1100 predmeta, procijenjenu u trenutku smrti na za ono vrijeme pozamašnih 10 000 forinti. Ako je vjerovati novinskim napisima, zagrebačke vlasti nisu prepoznale iznimnu vrijednost njegove zbirke koju je glavnome gradu rodnoga mu kraljevstva htio oporučno ostaviti. Odluka gradskih vlasti da odbije prijedlog, uz obrazloženje kako *kolekcija sadrži previše njemačkih novčića*, koštala je tako Zagreb zbirke koja bi danas, bez sumnje, bila pravo muzejsko blago. Novčići, medalje i drugi vrijedni predmeti, prikupljeni za pukovnikova života završili su stoga na aukciji bečke tvrtke Brüder Egger te bili rasprodani i raspršeni na svije dijelove svijeta. I tako je, umjesto zbirke novčića i medalja, najvrjednija ostavština ovoga časnika i kolekcionara postala pseudonimom skrivena zbirka poezije, stihovi čijih pjesama otkrivaju misli, emocije i raznolike interese te naslućuju privrženost prema obitelji, prijateljima i napore domovini veoma obrazovana pojedinca.

⁴⁰ Ivan Rangjeo, *Novci i medalje bana Jelačića* (Sarajevo: Hrvatska tiskara, 1931), 14.

⁴¹ Šime Ljubić, »Novci Jelačića bana«, *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu*, 12 (1890): 88–89.

⁴² Rangjeo, *Novci i medalje bana Jelačića*, 15–16.; *Brüder Egger Auctions-Catalog*, 43.

LITERATURA

- Habsburški vojni popisi (https://library.hungaricana.hu/en/collection/austrian_state_archives_Military-AlmanachSchematismus/; pristupljeno 4. III. 2024):
- Österreichisches Militär-Almanach*. Beč: 1804, 1805, 1814.
- Militärschematismus des österreichischen Kaiserthums*. Beč: 1814–1822; 1850–1868.
- Kais. Königl. Militär-Schematismus*. Beč: 1869–1889.
- Schematismus für das k. u. k. Heer und für die k. u. k. Kriegs-Marine*. Beč: 1890–1901.
- Agramer Zeitung, vol. 75, br. 286 (Freitag, 14. December 1900).
- Archiv der Erzdiözese Salzburg, Salzburg-Mülln (Stadtpfarre Muelln), Sterbebuch (M-13), 1900–1906. (<https://data.matricula-online.eu/en/oesterreich/salzburg/salzburg-muelln/>; pristupljeno 5. III. 2024).
- Baczkowski, Michał. 2017. »Tożsamość narodowa żołnierzy armii austro-węgierskiej«. *Prace Historyczne*, 144/2, 357–370.
- Blasek, Heinrich, Franz Rieger. 1898. *Beiträge zur Geschichte der K. u. K. Genie-Waffe*. Beč: Redaction der »Mittheilungen« im K. u. K. Technischen Militär-Comité.
- British Museum*, »Brüder Egger.« (<https://www.britishmuseum.org/collection/term/BIOGI75386>; pristupljeno 3. III. 2024).
- Brüder Egger Auctions-Catalog: Sammlung des †Herrn k. u. k. Oberst Franz v. Miskich; aus Privatbesitz*. Beč, 1901. (https://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/egger1901_05_13; pristupljeno 2. III. 2024).
- Csergheő, Géza, Iván Nagy. 1893. *Der Adel von Ungarn samt den Nebenländern der St. Stephans-Krone*. Nürnberg: Bauer und Raspe (E. Küster).
- Deák, István. *Der k.(u) k. Offizier 1848-1918*. 1991. Wien, Köln, Weimar: Böhlau Verlag.
- Der Kamerad: österreichisch-ungarische Wehr-Zeitung, vol. 8, br. 116 (Dienstag, 27. April 1869). (<https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=ouk&datum=18690427>; pristupljeno 8. XI. 2024).
- Die Vedette, vol. 12, br. 26 (Mittwoch, 31. März 1880). (<https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=ved&datum=18800331>; pristupljeno 8. XI. 2024).
- Franz von Miskich [pseudonim: M. Fery]. 1871. *Aus verklungenen Tagen: Gedichte*. Innsbruck: Wagner. (<http://data.onb.ac.at/rep/1055E725>; pristupljeno 3. III. 2024).
- Gatti, Friedrich. 1901. *Geschichte der K. und K. Technischen Militär-Akademie 1717-1869*. Beč: W. Braumüller.
- Gavrin, Mira. 1957. »Goetheova pjesma 'Mignon' u hrvatskim prepjevima i prijevodima«. *Filologija*, 1, 145–175.
- Goethe, Johann Wolfgang. 2004. *Faust*. Prev. Tito Strozzi. Zagreb: Globus media.
- Häntzschel, Günter. 1985. »Lenau, Nikolaus«. U: *Neue Deutsche Biographie*, sv. 14, ur. Hans Körner et al., 195–198. Berlin: Duncker & Humblot.
- Illustriertes Wiener Extrablatt, vol. 29, br. 340 (Mittwoch, 12. December 1900). <https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=iwe&datum=19001212> (pristupljeno 5. III. 2024).
- Innsbrucker Nachrichten, br. 286 (Freitag, 14. December 1900). <https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=ibn&datum=19001214> (pristupljeno 5. III. 2024).
- Leitmeritzer Zeitung, vol. 30, br. 99 (Mittwoch, 19. December 1900). <https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=lmz&datum=19001219> (pristupljeno 5. III. 2024).
- Ljubić, Šime. 1890. »Novci Jelačića bana«. *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu*, 12, 88–89.
- Mirnik, Ivan. 1999–2000. »Das Münzsammeln der kroatischen Aristokratie/A horvát arisztokrácia éremgyűjtése«. *Numizmatikai Közlöny*, 98–99, 21–29.
- Mirnik, Ivan. 2011. »Insignije Sveučilišta u Zagrebu«. *Zagreb moj grad*, 5/33, 8–11.

- Muzej za umjetnost i obrt*, »MUO-011796: Na uspomenu izložbe: medalja«. <https://repozitorij.muohr/?pr=i&id=42532> (pristupljeno 5. III. 2024).
- Nagy, Iván. 1860. *Magyarország családai: czimerekkel és nemzékrendi táblákkal*, sv. 7. Pest: Kiadja Ráth Mór.
- Neues Fremden-Blatt, br. 330 (Dienstag, 28. November 1871). (<https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=nfb&datum=18711128>; pristupljeno 8. XI. 2024).
- Neues Wiener Tagblatt, vol. 34, br. 340 (Mittwoch, 12. December 1900). (<https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=nwg&datum=19001212>; pristupljeno 5. III. 2024).
- Oesterreichischer Soldatenfreund, vol. 13, br. 26 (Samstag, 31. März 1860). (<https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=mil&datum=18600331>; pristupljeno 8. XI. 2024).
- Oestreichische militärische Zeitschrift, br. 4 (1848). (<https://www.digitale-sammlungen.de/de/view/bsb10595048>; pristupljeno 11. III. 2024).
- Oestreichische militärische Zeitschrift, br. 4 (1868). (<https://www.digitale-sammlungen.de/de/view/bsb10526195>; pristupljeno 8. XI. 2024).
- Oestreichische militärische Zeitschrift, br. 9 (1849). (<https://www.digitale-sammlungen.de/de/view/bsb10595053>; pristupljeno 11. III. 2024).
- Prager Abendblatt, br. 71 (Samstag, 27. März 1880). (<https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=pab&datum=18800327>; pristupljeno 8. XI. 2024).
- Prager Abendblatt, br. 71 (Samstag, 27. März 1880). (<https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=pab&datum=18800327>; pristupljeno 3. III. 2024).
- Prager Tagblatt, vol. 4, br. 90 (Mittwoch, 31. März 1880). (<https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=ptb&datum=18800331>; pristupljeno 8. XI. 2024).
- Rangjeo, Ivan. 1953. »Stariji hrvatski numizmatičari«, *Numizmatika – Vjesnik Numizmatičkog društva u Zagrebu*, 5, 60–81.
- Rangjeo, Ivan. 1931. *Novci i medalje bana Jelačića*. Sarajevo: Hrvatska tiskara.
- Salzburg Museum, »Partezettel von Franz, Miskich, von, Salzburg, Neutorstrasse 28« (inv. br. BIB PAR 5513). (<https://sammlung-online.salzburgmuseum.at/detail/collection/72aed07a-7f0f-4d99-b143-f19474ae2df3>; pristupljeno 3. III. 2024).
- Salzburger Chronik für Stadt und Land, vol. XXXVI (Freitag, 7. December 1900). (<https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=sch&datum=19001207>; pristupljeno 3. III. 2024).
- Schneider, Marijana. 1977. *Gradovi i krajevi na slikama i crtežima od 1800. do 1940*. Zagreb: Povijesni muzej Hrvatske.
- Shek Brnardić, Teodora. 2017. »The Upbringing of Competent and Patriotic Officers: Military Education at the Theresian Military Academy in Wiener Neustadt (1752-1805)«, *Povijesni prilozi*, 36/53, 109–132.
- Šarinić, Marko. »Jedan rijetki stari vižlin iz 1747. godine.« *Numizmatičke vijesti* 52/62 (2010): 81–83.
- Wiener Zeitung, br. 179 (Samstag 21. Juli 1866). (<https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=18660721>; pristupljeno 8. XI. 2024).
- Znaimer Tagblatt, vol. IV, br. 287 (Dienstag, 18. December 1900). (<https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=ztb&datum=19001218&seite=1>; pristupljeno 3. III. 2024).
- Žmegač, Viktor, Zdenko Škreb, Ljerka Sekulić. 2003. *Povijest njemačke književnosti*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

FRANJO VON MISKIĆ (1828–1900): HABSBURG OFFICER, POET AND COLLECTOR

Filip Šimunjak

The Miroslav Krleža Institute of Lexicography

filip.simunjak@lzmk.hr

Sven Matović

Pula Gymnasium

matovic.sven@skole.hr

ABSTRACT: The paper examines the life and activities of Franjo von Miskić (1828–1900), a Habsburg army officer, poet, and numismatist, a figure until recently relatively unknown outside of specific numismatic circles, where he was recognised for his impressive collection of coins and medals. However, Miskić's legacy includes significant accomplishments beyond his passion for collecting. A deeper look at his military career reveals a dedicated Habsburg officer who entered service in 1848, following in his father's footsteps. As a young man, he moved to Vienna around 1842 to enroll in the Technical Military Academy (*Technische Militärakademie*). In his final year of study, the First Italian War of Independence (1848/1849) broke out, leading to Miskić and six other cadets being appointed as second lieutenants by special decree from the Ministry of War and dispatched to the Italian front as members of the technical engineering corps. Over the next 33 years, he advanced through the military ranks, reaching the rank of colonel in 1878, and was recognised with numerous honors, including the title of knight (*Ritter*) and the Order of the Iron Crown, 3rd Class, just before his retirement in 1880. Among his notable achievements was his role as an instructor at the prestigious Technical Military Academy, the same institution where he had begun his studies. In this role, he taught mathematical geography, the art of measurement, and fortification techniques, leaving a lasting influence on the academy and its students. Miskić was also an avid poet, and the paper explores his poetry collection, *Aus verklungenen Tagen* (*From Days Gone By*), which provides a unique glimpse into his thoughts and experiences. The collection, nowadays preserved in the Austrian National Library in Vienna, is divided into six parts, and in addition to 125 original poems—written in German—it also includes 56 translations of works by the Hungarian poet Sándor Petőfi. Miskić's poetry is rich in autobiographical details, covering personal loss, loyalty, and reflections on his life's journey. His writing also captures local folk customs and significant historical events he witnessed, showcasing his interest in and knowledge of the cultures and traditions of the regions in which he served. The poetry, influenced by Romanticism, reveals Miskić's philosophical views and a sense of melancholy that permeates his reflections on military service, personal sacrifice, and existential topics. Finally, the article also delves into Miskić's passion for numismatics. His collection was highly regarded, containing coins and medals from numerous countries. In the year of his death, the collection was valued at 10,000 forints and Miskić intended to donate it to the City of Zagreb. However, the city authorities rejected the offer, citing an excess of German coins. Frustrated, Miskić sold the collection for 4,000 forints, which was subsequently acquired by the Viennese firm Brüder Egger and auctioned in 1900.

Keywords: Franjo Miskić; Franz von Miskich; military officers; 19th-century poetry; numismatics; medals; Habsburg Monarchy; Austria-Hungary

Članci su dostupni pod licencijom Creative Commons: Imenovanje 4.0 međunarodna (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). Sadržaj se smije umnožavati, distribuirati, priopćavati javnosti, prerađivati i koristiti u bilo koju svrhu, uz obavezno navođenje autorstva i izvora.